
hétköznapi témák

HORNYIK GYÖRGY JEGYZETEI

A MOSTOHAGYEREK MÉG MINDIG ÁRVA

Évek — sőt évtizedek — óta halljuk, hogy megoldatlan a mezőgazdaság helyzete, tenni kell valamit, ez így nem mehet tovább, stb., stb.

Kezdetben, az ország újjáépítése idején a mezőgazdaság viselte a legnagyobb terheket, fizette az iparosítás számláit. Amikor nehéziparunk — hogy úgy mondjam — valóság lett, akkor a könnyűipart kellett támogatni, amikor a könnyűipar is talpra állt... de minek is soroljam tovább.

A mezőgazdasággal kapcsolatos problémák, úgy látszik, megoldhatatlanok. (Volt időszak, amikor úgyszólván egyszerűen levették a napirendről a mezőgazdaságot: megszűnt a földművelésügyi titkárság, ami magában véve is képtelenség volt, lévén agrárországról szó.)

Mi is történik tulajdonképpen?

Számtalan példa igazolja, hogy mire a kormány valamilyen rendeletet hoz — tegyük fel a tejárdotáció növelésére —, addigra az intézkedés elavul, vagyis megszűnik pozitív hatása. Ékes példa erre, hogy néhány évvel ezelőtt a szövetségi kormány sürgősségi eljárással felemelte az aszalt szilva védőárát — na bumm! —, a búza védőárának emelését azonban — állítólag kellő dokumentáció híján — elnapolta, s mire végre-
valahára mégis növelték azt a szerencsétlen védőárát, az úgyszólván az önköltségi árat sem fedezte.

A legújabb árbefagyasztás is éppen a mezőgazdaságot érinti a leg-súlyosabban.

Tavaly rekordtermés volt, mégis kénytelenek vagyunk mezőgazdasági termékeket importálni — kemény valutáért.

Vajdaságban, az ország éléskamrájában, a mezőgazdasági beruházások tavaly az év első felében mindössze 3,3 százalékkal növekedtek (az országos átlag 22,7 százalék).

A gazdasági reform stratégiai kérdésének neveztük annak idején a mezőgazdaság helyzetének rendezését. Azóta jó néhány év telt el. Úgy látszik, rossz az emlékezetünk.

Igen tanulságos kis cikket olvastam egyik esti lapunk női rovatában a kádban való fürdés különféle válfajairól. Annyira tanulságosak, hogy nem állom meg, továbbadom, hadd művelődjenek a mi olvasóink is.

Tehát: fürdeni e cikkecske szerint tizenkétféleképpen lehet. Alább a leghasznosabb módszereket ismertetem.

Fürdés gyermek módjára: ha a hölgy azt óhajtja, hogy úgy bánjanak vele, mint a gyermekekkel (szó szerint idézek), öntsön fürdővizébe egy csésze gyermekápoló olajat, és bőre olyan selymes lesz, hogy maga sem hiszi el. (Azt nem tudni, hogy miként kell bánni vele.)

Erdei fürdés: a hölgy öntsön fürdővizébe fenyőillatú fürdőhabot, majd hunyja le műszempillás szemét, és képzelje el, hogy erdőben bolyong (berkek, pagonyok és virányos mezők is megfelelnek).

Telefon-fürdés: az alany vigye magával a kádba a telefonját (természetesen van neki), hívja fel a barátnőjét, és miközben tagjait áztatja, csevegjen vele (esetleg a legújabb Cardin-modellek előnyeiről). Ez állítólag nagyon jól tesz az idegeknek.

Végül a legjobb, az intellektuális fürdés: nőtársunk vigyen magával a kádba egy csésze kávé, valami jó könyvet, kapcsolja be a tranzisztoros rádiót, és lazítson. Így felszerelve aztán értelmiségi módjára pihenheti ki fáradalmait.

A kozmetikai tanácsadó csak azt nem árulja el, hogy milyen könyvektől lesz intellektuálisabb a fürdés — vagy elég, ha csak ilyen frappáns kis újságcikkeket olvas az emancipált fürdőző hölgytársnő?

A VIHARRÓL

A kataklizmák a természetben mindig hoznak magukkal valami újat — földrengéskor például tavak, hegyek keletkezhetnek, de felszínre kerülhetnek a fosszilis maradványok is.

Képletesen szólva, ilyesmi történik a társadalomban és a politikai életben is egy-egy mélyreható változás, esemény nyomán.

Vonatkozik ez a pártelnökség ülését követő nagy, országos tisztulásra is.

Kiderült, például, hogy a tegnap még nagy tekintélynek, megbecsülésnek örvendő személyiségek közül jó néhányan tévútra jutottak, s a többieket is ebbe a helytelen irányba akarták terelni, kiderült, hogy sokan közülük ezt szándékosan tették.

Mint tudjuk, ezeket a vezetőket leváltották, helyükbe újak kerültek stb. Rendjén is van, számomra most nem is ez az érdekes, hanem inkább e folyamat egyik veszélyes kísérőjelensége.

Én például „megilletődve” olvastam eleddig ismeretlen értekezleti ülnökök nyilatkozatait, amelyek szerint ők mindezt már hónapokkal ezelőtt látták, s tudták, hogy az egész nem vezet jóra, világosan látták a helyzetet, de...

(Mielőtt folytatnám: voltak, akik már jó előre hallatták hangjukat, akiknek lett is volna mondanivalójuk, s jó szándékukhoz nem férhet kétség, akiket azonban elhallgattattak. Nem róluk van szó.)

A fentebb említett anonyusok — akik soha eddig nem léptek po-

rondra — most vehemens dühvel „elemzik”, „kiértékelik”, „elmarasztalják” a leváltott vezetőket. A szótáruk úgyszólván azonos, értékeléseik szintén. És — most! — bölcsen látnak mindent, tudnak mindent.

Hm.

Egy mondás azt tartja, hogy a vihar jó, mert megtisztítja a levegőt. Sajnos azonban felkavarja a szemetet is.

SZENDVICS A SZÖNYEGEN

Čajkovski, a Dinamo egykori népszerű Čikje, annak idején — saját őszinte bevallása szerint — havonta negyedmillió dinárt költött csak cigarettára. Astort szívott. Szerette az Astort. És sokat szívott — naponta hat dobozzal.

Ismerek egy embert — a Szateliton lakik —, aki vasárnaponként ebédre 20 deka disznóbőrt vesz a bab mellé, csemegének.

Čajkovski annak idején a szerződés aláírásáért 72 régi milliót vett fel, ezenkívül havi 3—4 millió személyi jövedelem illette meg. Aztán elment, mert nem felelt meg.

Az én ismerősöm már évek óta minimális fizetésből tengődik, két gyermekével és a feleségével. És még mindig itt van.

Máris hallom az ellenvetést: ezek szélsőséges esetek.

Igen ám, de ezen belül is vannak nem kevésbé kirívó példák.

Annak idején, amikor a pedagógusok javasolták az iskolaköpenyek bevezetését, sokan elleneztek ezt. Azt azonban már a legjobb akaratuk mellett sem tudják kiküszöbölni, hogy egyes gyerekek autón érkezzenek az iskolába nap mint nap és autón is vigyék haza őket, míg más lurkók kilométereket gyalogoljanak a tanyavilágban vagy a hegyekben, a messzi iskoláig.

Nem tudom, mennyire helyes az, hogy az egyik vállalatban a takarító-nő — vagyis a szakképzetlen munkaerő — többet keres, mint a másik vállalatban — esetleg rokon vállalatban — a mérnök (vagyis az egyetemi végzettségű munkaerő).

Az egyik üzemben dolgozhat az ember inaszakadtáig, akkor sem lesz vastagabb a fizetési borítékja, másutt meg komótos tempójú munka folyik, mégis szinte havonta osztogatják a „fölös pénzt”.

Valami nincs rendjén. S ezt nem lehet folyton a piac törvényszerűségeivel magyarázni.

Egy alkalommal véletlenül tanúja voltam két takarító-nő beszélgetésének. A vállalat úgynevezett társadalmi helyiségét tették rendbe valami muri — ünnepség, bankett — után. Görnyedezve söprögettek, amikor az egyik megállt, felegyenesedett, majd odaszólt a másiknak:

— Nézd csak!

A másik odapillantott a szőnyegre, majd vállat vont. — Mi az, talán még nem láttál ilyesmit?!

— Láttam, de legalább ne taposták volna bele a szőnyegbe, hazavihettem volna a gyerekeknek.

Odanéztem: egy ép szendvics feküdt félig a szőnyegbe préselődve.

Egy statisztika szerint az ünnepek száma tekintetében eléggé előkelő helyet foglalunk el a világon — nem számítva persze a vallási ünnepeket. Azt azonban még senki sem próbálta kiszámítani, mennyi lőszer, riasztópisztoly, petárda meg ehhez hasonló kedélyes szórakoztatási eszközzel el a jeles ünnepek előtti napokban, pedig ez is érdekes lenne.

Az ideai szilveszterezés is ilyen emelkedett hangulatban telt el: már jó néhány nappal az ünnep előtt reggeltől estig pattogtak, ropogtak, dörögtek a jókedélyű árusok és rózsaszín hangulatú atyafiak az utcákon, szilveszter éjszakáján meg valóságos polgárháborúnak megfelelő kakofónia hömpölygött az egyes városnegyedekben. Előkerültek az engedéllyel és a nélkül viselt igazi fegyverek is — revolverek, vadászpuskák — gazdájuk féktelen jókedvét kifejezendő.

Külföldi úton levő barátom felesége ijedtében eloltotta a villanyt a lakásban, s a televíziót is kikapcsolta — attól tartott, hogy valamelyik, fenenagy érzülettől dagadó keblű atyafi, széles jókedvében jobb célpont híján még bele talál durrantani az égőbe vagy a tévébe.

S nemcsak Újvidéken van ez így — Szerbiában, Crna Gorában, a Kosmeten meg másutt ugyanígy ülik meg az ünnepeket. Sok helyütt már nem egy ember életét oltotta ki az eltévedt golyó, a házi készítményű petárda (jól megtömik persze puskaporral, hogy hatásos legyen) meg a dinamitrúd (!). Metkovićban például már új divat is kezd tért hódítani: csúzlival lövik a meggyújtott petárdát a járókelők közé.

A kihágásokról szóló törvény félreérthetetlenül kimondja: ötszáz dínnáig terjedő pénzbüntetéssel illetve harminc napig terjedő elzárással sújtandók azok, akik illetéktelenül lövöldöznek, rakétát és más ehhez hasonló robbanóanyagot gyűjtenak s ezzel közrendbontást, csendháborítást követnek el.

A BTK szerint háromévi fogházzal sújtandók azok, akik ily módon veszélyeztetik mások életét és vagyonát, ha pedig ezt előre megfontolt szándékkal teszik, öt évig terjedő fogházbüntetés szabható ki rájuk.

Így a törvény.

Az utcai árusok viszont, a nagyobb reklám céljából, továbbra is vígan vagdossák petárdáikat klienseik — a járókelők — és az éppen arra tévedő milicisták lába elé.

A TOLÓABLAK ELŐTT

Négyen állunk a tolóablak előtt, türelmesen, fegyelmezetten. A sor valahogy nem akar mozdulni.

Eltelik tizenöt perc — nagy nehezen egy lépéssel közelebb jutunk a salterhoz, aztán ismét mozdulatlanságba meredünk. Fegyelmezetten — azzal a különbséggel, hogy olykor-olykor egy félénk pillantást vetünk a tolóablak túloldalán ülő tisztviselő felé.

Eltelik még tizenöt perc — újabb lépés előre. Még ketten állnak előttem, mögöttem meg már nyolcan. Állunk és várunk, — türelmesen.

Nézem, mit is csinál a tisztviselő ilyen sokáig — biztosan rengeteg dolga lehet, ha egy ügyfélre kénytelen negyed órát pazarolni.

Hát ezt csinálja: először is a ceruzáját szépen, gondosan, precízen meghegyezi, a forgácsot papírtölcsérbe söpri pedánsan — persze előzőleg a papírtölcsért is kellőképpen megsodorja —, majd felkel, megkerül két

asztalt, és a szemetet a papírkosárba dobja. Menet közben néhány kötetlen szót vált társával, majd visszaül a helyére. A ceruzát maga elé teszi, kissé részút balra — valószínűleg pontosan 180 fokos szöveget zár be testének hosszstengelyével. Mert ez nagyon fontos.

No, ezzel megvolnánk. Kezdődhet a tulajdonképpeni munka — hisz ez csak az előkészítő fázis volt.

De nem oda Buda. Előbb meg kell nézni, működik-e a vegyirón. (A ceruzára ugyanis — rövid megfigyelésem ideje alatt — egyetlenegyszer sem volt szüksége). A vegyirón működik. Rendben.

Következik a különféle akták, papírok elrendezése, lesimitása meg néhány közvetlen szó a másik asztalnál ülővel. (Félreértés ne essék: a hivatalnok nem most érkezett a munkahelyére, dél már elmúlt.)

Miután így minden a maga rendje és módja szerint megtéetett — időközben a hátam mögött állók létszáma tizenhat főre szaporodott —, a hivatalnok felpillant: jöhet a következő. Az előttem álló benyújtja a nála levő iratokat. A tolóablak mögött ülő jól megnézi magának, azután a vegyirónnal — ceruzára ismét csak nincs szükség — összesen három (írd és mond: három) aláírást firkant rájuk meg egyet az előtte fekvő nagykönyvbe, és kész.

Négy aláírás — tizenöt perc.

Én vagyok a soron. Már nyújtanám az irataimat, de megszólal a telefon. Az ülő dolgozó hagyja egy kicsit berregni — félrebillentett fejjel élvezi a hangot —, azután megkegyelmez, feláll (pedig a helyéről elérhetné), megkerüli az asztalt, felveszi a kagylót, és hűvösen jelentkezik. Egy másodperc múltán azonban felderül az arca: valami jó ismerős lehet. Foszlányokat hallok csak a beszélgetésből — egyébként sem illik hallgatózni —, s ezek alapján arra következtetek, hogy a hétfégi kirándulás vagy házibuli részleteit taglalják, egy-két bizalmas információcserével spékelve.

A telefonálás pontosan kilenc percet vett igénybe.

Felsőhajtók: végre engem is kezelésbe vesz.

Tévedés. Visszajön az asztalához, leül, és elkezd pakolni. Először veszi az aktákat, szépen egymásra helyezi őket, felkel, átmegy a hatodik asztalhoz, leteszi, visszajön, összeszedi a ceruzákat, írónokat, beteszi egy tokba, odaviszi az akták mellé, visszajön, veszi a kézipénztárt, gondosan elrendezi benne a bankjegyeket, lezárja, elviszi, visszajön, és tovább rendezkedik precízen. Bennünket egy pillantásra sem méltat.

Gyöngyözni kezd a homlokom.

Előveszi a rúzszt — véletlenül hölgy az illető —, és halálos nyugalommal csinósítja magát. Félénken megszólítom:

— Khm . . . kérem, én vagyok a soron.

Méla undorral — és lassan — felemeli a fejét:

— Lejárt a munkaidőm. A váltás majd jön.

Az órára pillantok: háromnegyed egy. Tehát nem járt le a munkaideje, még negyed órával tartozik a vállalatnak és — esetleg — nekünk is.

Nem szólok semmit, hallgatok türelmesen, fegyelmezetten.

Kollegája nagy nehezen megérkezik: egy-két szót váltanak, a hölgy kellően kicsinosítva ellibeg, és — minden kezdődik előlről.

Fél tizenkettőkor álltam sorba — előttem hárman voltak —, összesen tizenhat aláírássra volt szükségünk — s fél kettő tájban szédelegtem ki

az irodahelyiségből négy olvashatatlan aláírással és némileg roncsolt idegekkel.

Meg kellene egyszer írni a bürokratének természetrajzát.

A KIS PÓKEREZŐ ÉS KIBICE

Az önkiszolgálóban történt — banális eset, megannyiszor előfordul, erre azonban mégis érdemes visszatérni.

Tíz-tizenkét éves forma, jól öltözött kifiú áll a pult előtt, és válogat a játékpisztolytöltények között. Teheti, mert van belőlük egy tucatszámnyi fajta: Western, Los Alamos meg mit tudom, még milyen nevű, kék, zöld, piros, ezüstfehér, fekete. Közös tulajdonságuk, hogy hatalmasat szólnak, mint az igazi golyó — pláne a lépcsőházban.

Mondom, áll a fiú, és válogat, előtte két lépésre a mamája, szintén jól öltözött, amolyan úriasszony — a háztartási alkalmazott otthon biztosan nagyságos asszonynak szólítja. A prémgalléros, skótszövet-bundát viselő mama szintén válogat — a külföldi rövid italok között.

Elindulunk a pénztár felé: elől a mama, utána a fia.

A mama leteszi a pénztárosnő elé a műanyag kosarat, fizet — ha jól láttam harmincezer régi dinár körül lehetett a számla. Következik a fiú: kosarában két nyalóka és semmi más. A mama fizeti ezt is. Már indulnának kifelé, amikor az egyik elárúsító a gyerekhez lép:

— Mi van a zsebedben?

— Semmi — vágja vissza a fiú önérzetesen.

— És a patron? Jól láttam, amikor zsebre vágta — emeli fel a hangját az elárúsító.

— Micsoda patron? Mit akar velem? Hagyjon békén — replikázik a fiú fölényesen.

— Ez, itt — nyúl a zsebébe az elárúsító, és kihúzza belőle egy dobozt. Egy doboz töltényt.

— A földön volt, onnan vettem fel — mondja a gyermek, és fölényesen állja a vádló tekintetet. Meg se rebben a szeme, arcát nem önti el a pír.

Kínos csend áll be, mindenki hallgat.

A mama is egy darabig, majd rövid szünet után egykedvűen a zsebébe nyúl és fizet, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne az ilyesmi.

Elindulnak kifelé — az anya egy szó, annyit sem szól a gyerekhez. Kint az utcán sem. Mennek tovább egymás mellett, mintha mi sem történt volna.

Úgy gondolja talán a kedves mama, hogy van az úgy, amikor nem megy a lap?

SZERÉNYEN AGGÓDOM

Új törvény készül a lapterjesztéssel és egyéb sajtótermékek szabad terjesztésével való visszaélések megghusítására. (Megtörténhet, hogy mire ez a néhány szubjektív sor megjelenik, hatályba is lép.)

A törvényalkotók kétségtelenül méltánylandók, sajnos azonban a terveze egy kitétele, enyhén szólva, aggodalmat keltő.

Arról van szó ugyanis, hogy — a javaslat szerint — a lapokat azon helységek szervei is betilthatják, ahol az illető újságot terjesztik, vagyis: bármely község, város, ahol *Politikát, Magyar Szót, Oslobodenjét* stb. lehet kapni.

A csatolt megindoklás érvei részben — de csak részben — elfogadhatók: meg kell akadályozni azt, hogy a korábbi törvény értelmében illetékes igazságügyi szervek esetleg megsemmisítik más köztársaságbeli, de azonos fokú igazságügyi szervek betiltó intézkedéseit.

Mi történik azonban, ha véletlenül egy újságíró megbírálja valamely községi szkupstina elnökét? Vagy esetleg más helyi jellegű előljárót, teszem azt, a szövetkezeti elnököt, a párttitkárt, egyes közigazgatási szolgálatok vezetőit?

A lapnak azt a számát — ismervén az emberi gyengeséget — valószínűleg ideiglenesen betiltják az illető község területén.

Természetesen a jogerős (végleges) betiltásban továbbra is a kerületi — tehát a magasabb fokú — szervek az illetékesek. Igen ám, de mire az adminisztráció elér odáig... és esetleg megsemmisíti az első fokú végzést, az eset feledésbe merülhetik, a szóban forgó cikket tartalmazó újság vagy elfogy, vagy a remittenda sorsára jut.

Körülbelül ilyesfajta fenntartásokkal élt az Újságíró Szövetség főtítkára is az egyik képviselőházi bizottság ülésén.

Én, a magam részéről, szerényen osztozom aggodalmában.

NINCS EGY CSEPP TÜZEM...

A pszichológus valószínűleg nagyon érdekes és izgalmas megállapításokra jutna, ha elemezné a mai városi gyermek lelkivilágát. Izgalmas és egyben elszomorító megállapításokra.

Ezek közül az egyik az, hogy agyonurbanizálódó életünkben lassan ki-kopnak olyan színek, hangulatok, amelyek nélkül szegényebbek leszünk.

Milyen élményei vannak például a sivár aszfalttenger kellős közepén, a kopár betonépületben élő, szűk szobába kényszerített gyermeknek?

Ismeri-e például a száradó fehérenmü friss, semmibe sem hasonlító, kellemes illatát? A gyermekkor legizgalmasabb színterét, a füledt levegőjű, homályos, titkokkal zsúfolt padlást? Érezte-e teryerén a macska selymes szőrét, talpán a fű csiklandozását? Tudja-e, mi az a banyakemence, mi a kuckó — de nemcsak a kötelező olvasmányokból? Disznóvágáskor, zsírsütéskor rajzolt-e tűzkarikákat parázsló végű bottal a levegőbe? Tudja-e egyáltalán, milyen ízű a disznósír, az igazi, az ikrás, nem pedig az ipari, a préselt?

Lassan a tűz is elvont fogalomná válik számára, hisz a mai modern távfűtéses lakásokban nincs rá szükség — esetleg csak a gyufa lángjára a dohányosoknak.

Milyen idegmemóriái vannak ezeknek a sápadt kis aszfaltvirágoknak?

Attól tartok, nagyon halványak és nagyon szegényesek.

Tény és való, hogy a mai nemzedék a biológiai akceleráció eredményeként értelmileg gyorsabban fejlődik, mint az előző nemzedékek. Értelemvilága, érzékelési képessége azonban — úgy látszik, feltartóztathatatlan folyamatként — egyre szűkül, tompul.

Ülök a fehéren villózó képernyő előtt — a műsornak vége —, és önkéntelenül felötlik a kérdés: mi maradt bennem?